

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemanje pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 5. oktobra 1900.

Politični oddelek.

Sovražnik mladine.

Dvajset veleuglednih vseučiliških profesorjev je obelodanilo oklic na vse visokošolce v Avstriji in v Nemčiji, v katerem se opozarjajo dijaki na nevarnosti, ki jim prete od načina njihovega življenja. Resno in svarilno govore rečeni profesorji o posledicah mladeniške lakomnosti, zlasti o prenesrečnem vplivu raznovrstnih bolezni, ki so silna opasnost za ves intelektualni in fizični napredek in tudi za srečo pojedinca zlasti v zakonu ter za njegove potomce.

Nihče, kdor količkaj pozna razmere, v katerih žive visokošolci, ne bo ugovarjal nasvetom teh vseučiliških profesorjev, vsakdo bo priznal, da je njihov poziv bil jako umesten in primeren in je le želeli, da bi ne ostal brez odmeva mej visokošolsko mladino.

Priznamo vse to, kar so ti profesorji povedali, ali sodeč po načelu poznanja razmer moramo reči, da največji sovražnik mladine in specielno visokošolcev je — alkohol. Temu bi bili morali profesorji v prvi vrsti posvetiti svoj opomin. Prav ker se profesorji sklicujejo na to, kar je dognala moderna znanost, je bilo pričakovati, da posvetijo največjo pozornost nesrečnemu pijančevanju, ki gotovo ne provzroči manjšega zla, kakor tista zloraba akademiške svobode, o kateri govori profsorski oklic. Dandanes je le še malo zdravnikov, ki ne priznavajo, da je pijančevanje velika nesreča, toliko več pa je takih, ki z vso odločnostjo zastopajo stališče, da je alkohol največje zlo človeštva, in da prav alkohol uničuje dušo in telo človekovo. Ti argumentirajo nekako tako-le: Alkohol je strup, sicer slaboten strup, ali ta strup vpliva že tisočletja na človeštvo in se v svojih posledicah sumira. Ta strup degenerira človeštvo duševno in telesno, in če se to ne zavezi, potem mora človeški rod vsled kroničnega zastrupljenja po alkoholu poginiti dokaj prej, kakor

pride po kosmiških vzrokih njegova zadnja ura. Vrh tega vedo zdravniki, da je mej pijanostjo in mej tistimi nevarnostmi, o katerih govori omenjeni oklic vseučiliških profesorjev prav tesna zveza, in zato je bilo umestno, da se je pijančevanju posvetilo vsaj toliko pozornosti, kakor erotiškimi izgredom.

Pijančevanje mej dijaštvom zlasti na visokih šolah je tako okorenjeno, da je pač že zadnji čas narediti temu konec. Nobena statistika sicer ne pove, koliko tisoč in tisoč mladih ljudi se vsako leto moralno in fizično pogubi vsled preoblega zavživanja alkohola in vsled erotiških ekscesov, ali to število mora biti strahovito veliko, če sodimo samo po naših razmerah.

Slovenskih visokošolcev se pogubi nenavadno veliko. In ti so največ doma s Kranjskega. To je jako čuden pojav, da se Kranjci tako radi udajo pijači, dosti raje kakor Primorci ali Štajerci. Iz Kranjske dežele gre vsako leto razmeroma prav mnogo mladih ljudi na visoke šole toliko laglje, ker je pač ni dežele, katere sinovi bi živeli toliko dobrot, kakor Kranjski. Omenjamo samo velikega dobrotnika kranjskih visokošolcev, Knaflja, podporno društvo slovenskih visokošolcev na Dunaju in društvo „Radogoj“. Silne svote se razdele vsako leto mej slovenske zlasti mej kranjske visokošolce in vender se vrne razmeroma prav malo dijakov s prestanimi skušnjami z visokih šol in vender se poizgubi toliko dijakov, da je strah.

Bachus in Venera ubijata tudi našo slovensko visokošolstvo mladino in sicer v veliki meri. Kranjska bi lahko mnogo inteligence eksportirala, lahko bi z inteligenco preskrbljevala vse sosedne slovenske pokrajine, a žal, da se sama sebi ne vzgoji potrebnih moči, žal, da se še toliko visokošolcev ne vrne s spričevali o prestanih izpiti, da bi zasedli domača mesta.

Mi ne spadamo k tistim, ki mislijo, da se z lepimi besedami kaj doseže. Slabosti, ki so posledica človeških strani, se z oklici in pridigami ne odstranijo. Treba je dobiti drugih sredstev, in mi se ne strašimo povedati, da

je na razpolaganje samo jedno samo sredstvo, s katerim bi se dalo čiščenje Bakusa in Venere mej visokošolci vsaj ublažiti in omejiti, in to sredstvo je utesnitev osebne ali bolje rečeno akademiške svobode visokošolcev. Človek je lahko jako svobodoljuben in vendar ne bo v utesnitvi akademiške svobode videl nesreče ali hudodelstva zoper starodavne pravice akademikov. Nihče se ne spodtika ob tem, da se z gimnazijci, tudi s tistimi, ki obiskujejo najvišji razred, ravna kakor z drugimi nesamostalnimi dijaki, najmlajši visokošolec pa vživa najpopolnejšo svobodo. Ali je v tistih dveh mesecih, ki leže mej maturo in prihodom na vseučilišče nakrat iz nezrelega mladeniča postal zrel mož? Tega menda ne bo nihče trdil. Prav v tem, da dobi samostalnosti ne vaje, življenja ne poznavajoč mladenič nakrat popolno svobodo, v tem leži eden glavnih vzrokov vsega za zla. Tudi za svobodo se mora človeka vzgojiti in pripraviti, in to je jedna tistih točk, ki najglasneje govore za reformo naših visokih in naših srednjih šol. Volja za razumno življenje mora seveda priti iz notranjosti, a volje opaziti je čedalje manj. Da se temu odpomore, se nasvetujejo različna sredstva, a prvo je gotovo: Boj proti alkoholu.

Politični pregled.

Notranje avstrijske reči. — Že danes je prepričana vlada, da ne bo nič opravila s prihodnjim državnim zborom glede mirnega in pozitivnega delovanja. Zato prihajajo na dan glasovi, kaj da namerava vlada, ter kako da misli uravnati svoje delovanje. Tako smo čitali te dni v nekem listu, ki pravi, da je poučen „od najzanesljivejše strani“, nekaj prav čudnega skoro neverjetnega o vladnih nakanah. Isti list pravi namreč, da bode predložila vlada prihodnjemu državnemu zboru več svojih zakonskih načrtov, med temi v prvi vrsti že znane investicijske predloge, državni proračun itd. Te zakonske načrte, da bode predložila vlada državnemu zboru s posebnim cesarskim dekretom, ki bode pozival državni zbor, da jih reši v dotičnem času. Ako bi pa državni zbor v določenem času tega ne storil, potem predloži vlada omenjene zakonske načrte gosposki zbornici, ki se skliče v ta namen. A ko jih gosposka zbornica reši, jih predloži vlada cesarju v sankcijo.

Priprave za državnozbornske volitve. Vse stranke so že izdale svoje volilne oklice, izvzemši seveda slovenske stranke, ki le nože brusijo, ne govore pa ničesar. Najhujši boji bodo med nemškimi liberalci in mej nemškimi radikaleci na Češkem, kakor se je pokazalo v Wolfovem okraju. Nemški liberalci se po vsi pravici boje, da izgube celo vrsto mandatov.

Trentinsko vprašanje. — Körberjevo ministrstvo se je tudi pogajalo s trentinskimi Lahji zaradi opustitve njih abstinence, a doseglo je negativen uspeh. Lahji so stavili take pogoje, da jih je morala vlada odkloniti.

Praški mestni svet je sklenil na predlog bivšega župana dr. Podlipnega odstraniti z mestnih poslopij vse nemške napise ter jih nadomestiti s samo češkimi. Z ozirom na postopanje nemških mestnih zastopov zoper slovansko ravnopravnost je bilo take odločnosti že zdavno pričakovati.

Jaworski pred svojimi volilci. — Vitez Jaworski, načelnik poljskega kluba in ob jednom vodja bivše državnozbornske desnice, je sklical te dni v Zloczevem volilni shod. Ugled tega Poljaka je začel zadnji čas celo med Poljaki jako pojemati, ker je zavladovalo mnenje, da pri Jaworskem ne more več biti govora o samostalnosti, ter da je preveč pristopen

vplivu družih činiteljev. Ta mož govori sedaj o „parlamentarnem anarhizmu“, ne da bi pomislil, da nosi on sam velik del krivde na tem, da je prišlo do tega „anarhizma“. Njegova največja krivda glede parlamentarnega anarhizma pa ni morebiti ta, da je tako samooblastno in na nečuven način razbil bivšo državnozbornsko večino, marveč njegova največja krivda na parlamentarnem anarhizmu je pač ta, da je s pokojnim grofom Hohenwartom pomagal levičarjem, da so strmoglavili grofa Taaffeja baš v onem trenutku, ko je hotel ta bistroumni državnik vpeljati v državi splošno volilno pravico, torej jedino sredstvo, ki je v stanu v Avstriji spraviti parlamentarni voz v pravi tir. Ta mož torej je govoril te dni pred svojimi volilci. Novega seveda ni nič povedal, ko je volilcem svetoval, naj gredo Poljaki od slej z vsako vlado. Saj je pač od nekdanj njegovo načelo, in ako se ni v zadnjem času strogo izvrševalo, ni njegova zasluga, nego je pripisovati okolnosti, da se je začelo daniti že tudi med Poljaki, ter da so začeli nekateri med njimi izprevidovati, da ni prav, ako pomagajo Nemcem raznarodovati Slovane, — ker bi znala na vse zadnje priti vrsta tudi na nje. To dokazujejo pač že dogodki na Poznanskem, kjer Nemčija s kruto silo ponemčuje Poljake. Takih dejstev Jaworski ne more zanikati, za to pa ne sme preveč napenjati svoje mešetarske strune nad Nemci in Poljaki, ker bi znala na vse zadnje vendar le — počti in Jaworski ostal bi brez — zasluzka. Zato in za nič drugega, torej je bil Jaworski zadnjih par let nekoliko v opoziciji proti vladam, ki so bile nemške. Da je pa ta mož za svojo osebo šel na roko kolikor je mogel tudi tem vladam — o tem smo popolnoma prepričani. Ako je torej v Zloczevu priporočal, saj bi šli poljski poslanci z vsako vlado — povedal ni nič novega, igral je le spet jedenkrat nekoliko bolj očitno svojo mešetarsko ulogo. To pa, kar smo hoteli in hočemo očitno in odločno — ožigosati, je pristranost Jaworskega, s katero je opisoval svojim volilcem vse ono, kar se je godilo zadnja leta v državnem zboru. Dočim je mož obsojal češko obstrukcijo, ni niti omenil nemške, katera je prav za prav rodila vse zlo in ž njim tudi češko obstrukcijo. Jaworski ni imel toliko poguma, da bi jasno priznal da je bila nemška obstrukcija neopravičena, a češka — opravičena. In ker ni tega storil, zgubil je pravico zahtevati od Čehov in sploh od nas Slovanov — da bi ga smatrali za nepristranskega politika.

Preganjanje Poljakov v Nemčiji se bo v kratkem še poostrilo. V Poznaniu se je vršilo zadnje posvetovanje vseh oblastev, katerega so se udeležili tudi pruski ministri Miquel, Hammerstein in Rheinhaben, kako bi bilo Poljake pritiskati ne le v uradu in šoli temveč tudi v gospodarskem razvoju.

Mednarodni socialistični kongres se vrši v Parizu. Udeležujejo se ga odposlanci skoraj vseh evropskih držav, razun Avstrije.

Grško. — Princ Jurij, kretski guverner, odpotoval je od tod. Obelodanil je izjavo, da ni v položaju, zopet samo za tri leta prevzeti vlado na Kreti, nego da hoče, naj si Krečani sami izvolijo guvernerja. Princ Jurij hoče torej postati definitivno kretski regent. Čuje se mnenje, da bi se s tem zamoglo zopet razviti kretska vprašanje. Prestolonaslednik princ Konstantin je imenovan višjim poveljnikom cele grške armade in je dobil najobsežnejša pooblastila.

Kitajska. — Ruska vlada je povabila kitajsko cesarico, naj se vrne v Pekin in jej zagotovila varstvo Rusije. Feldmaršal Waldersee je dospel dne 25. septembra v Taku in se tam izkrcal Poroča se, da je vsa kitajska mornarica zapustila Šanghaj, vsled česar je mednarodno brodovje blokiralo Kanton in Fučao. V severnih okrajih Kitajske vlada veliko pomanjkanje živil. Poslati se hoče tja 15 000 ton riža, toda združena armada ugovarja proti temu. Položaj na Kitajskem postaja za Nemčijo čedalje bolj kritičen. Rusija in Združene države so umaknile svoje vojaštvo iz Pekina. Kitajski cesar je od Nem-